

Huddinge Kommun
huddinge@huddinge.se

2018-01-19
Dnr 400-2016:6992

Rektor
krister.thun@huddinge.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av garanterad
undervisningstid i gymnasieskolan vid
Sjödalsgymnasiet i Huddinge kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av garanterad undervisningstid i gymnasieskolan. Syftet är att granska skolhuvudmäns och skolors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden¹. Granskningen är avgränsad till fyra nationella gymnasieprogram; två högskoleförberedande program (naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet) och två yrkesprogram (el- och energiprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet). Varje skola behöver inte ha alla fyra gymnasieprogram, men minst ett av de högskoleförberedande programmen och ett av yrkesprogrammen.

Granskningens syfte besvaras genom nedanstående frågeställningar:

1. Hur arbetar huvudman och rektor för att skapa tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid?
2. Utifrån vilka överväganden och med vilka marginaler planeras och schemaläggs elevernas undervisningstid så att de får minst den garanterade undervisningstiden?
3. I vilken utsträckning sker en regelbunden uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid under terminen?
4. Kompenseras eleverna för undervisning som inte genomförs?

Granskningen genomförs i 25 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Sjödalsgymnasiet i Huddinge kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Sjödalsgymnasiet den 16 och 17 november 2017. Besöket genomfördes av Eva Fröberg och Ingela Djurberg. Intervjuer med elever, schemaläggare, lärare, rektor och representanter för huvudmannen har genomförts.

Sjödalsgymnasiet är en kommunal gymnasieskola i Huddinge kommun. På skolan finns tre av de gymnasieprogram som är aktuella för granskningen; naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet samt el- och energiprogrammet. Läsåret 2017/18 går totalt 88 elever på naturvetenskapsprogrammet, 273 elever på samhällsvetenskapsprogrammet samt 95 elever på el- och energiprogrammet².

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat och bedömt som mest prioriterade inom ramen för granskningen följt av en motivering. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ Enligt 16 kap. 16 § skollagen har elever på yrkesprogram rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid). Enligt 3 kap 1 § gymnasieförordningen ska läsåret omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och minst 12 lovdagar. Utöver skol- och lovdagarna får det inom läsåret läggas ut högst fem studiedagar för personalen.

² Enligt uppgift från rektorns verksamhetsredogörelse.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden behöver utvecklas.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ingår i undervisningstiden. Huvudmannen, rektorn och lärarna har delvis olika uppfattningar om vad som ingår i undervisningstiden, bland annat vilka schemabrytande aktiviteter som ingår i undervisningstiden. Därmed finns det i vissa delar ingen samsyn mellan dem kring begreppet undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte säkerställt att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med hänsyn till elevers förutsättningar och behov. Undervisningstiden per kurs och för gymnasiearbetet inom ett gymnasieprogram varierar inte utifrån elevernas förutsättning och behov, utan undervisningstiden läggs utifrån en schablon eller tradition. Skolinspektionen bedömer också att planeringen och schemaläggningen inte görs med tillräckliga marginaler för att eleverna ska ges möjligheter att få minst den garanterade undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte följer upp om den planerade undervisningstiden är den som faktiskt genomförts och kan därmed inte heller redovisa hur varje elev fått sin garanterade undervisningstid.

Slutligen visar granskningen att det saknas gemensamma riktlinjer för hur eleverna ska kompenseras för undervisning som inte genomförts. Resursdagar, "lektion" eller "resurstid" används till viss del för att kompensera vissa elever men inte för samtliga. Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns risk för att eleverna vid Sjödalsgymnasiet inte erbjuds minst den garanterade undervisningstiden.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman-rektor-lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ska ingå i undervisningstiden och att det till vissa delar saknas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman-reaktor-lärare) om vad som ska räknas som undervisningstid.

Enligt skollagen är undervisning sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Av förarbetena till skollagen framgår att formuleringen "under ledning av lärare" inte nödvändigtvis innebär att en lärare måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. I förarbetena till bestämmelsen om ett minsta antal garanterade undervisningstimmar framgår att timplanerna ska uttrycka den tid som eleverna ska garanteras lärar-/handledd undervisning. Utöver den garanterade undervisningstiden ska det avsättas tid för prov, studiebesök, praktik m.m.³

Av granskningen framgår att huvudmannen, rektorn och lärarna delvis har olika uppfattningar om vad som ska räknas som undervisningstid. Exempelvis finns det till vissa delar olika uppfattning om vilka schemabrytande aktiviteter som ska ingå i undervisningstiden. Vidare finns en otydlighet om elevernas "resursdag" ingår i undervisningstiden. Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka att nationella prov inte ska räknas in i den garanterade undervisningstiden⁴.

Beslut, planering och schemaläggning av undervisningstiden

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att beslut om timplaner, planering av timplaner och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler, samt utifrån elevers förutsättningar och behov så att eleverna ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer att beslut om timplaner samt planeringen och schemaläggningen av elevernas undervisningstid varken sker med hänsyn till elevers förutsättningar och behov eller med tillräckliga marginaler för att eleverna ska ges möjligheter att få minst den garanterade undervisningstiden.

Av granskningen framgår att undervisningstiden per kurs inom ett program planeras och schemaläggs utifrån en schablon sedan läsåret 2016/2017. Detsamma gäller de gymnasiegemensamma kurserna på el- och energiprogrammet, medan undervisningstiden för övriga kurser inom programmet varierar utifrån en tradition. Skolinspektionen bedömer att huvudmannens beslut om antalet

³ Prop. 1990/91:85 *Växa med kunskaper - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen* s.95 f.

⁴ Skolinspektionens ställningstagande är att nationella prov ligger utanför den garanterade undervisningstiden men att andra prov som läraren använder i undervisningen, det vill säga prov med mer formativt syfte, anses ligga inom undervisningstiden.

undervisningstimmar för varje kurs och för gymnasiearbetet inte utgår från elevernas förutsättningar och behov⁵. Av förarbeten framgår att en målsättning med avregleringen av gymnasieskolans undervisningstid var att möjliggöra en mer individanpassad utbildning för eleverna. I ett system med stor flexibilitet vad gäller undervisningstid kan huvudmän och rektorer utifrån lokala förutsättningar och behov planera och fördela undervisningstimmarna. Det är utifrån elevernas möjligheter att nå målen med utbildningen som undervisningstiden ska bestämmas.⁶

Granskningen visar att schemaläggningen på de granskade programmen görs med mellan tre och 29 timmars överutlägg. Därutöver läggs tid i schemat för så kallad "lektion" och "resurstid", som kan användas för att kompensera elever för förlorad undervisningstid eller för att ge dem uppgifter. Granskningen visar emellertid att det finns schemalagd undervisningstid som försvinner när raster läggs in i samband med längre lektionspass, när elever får gå tidigare från lektioner, när nationella prov genomförs och när schemabrytande aktiviteter genomförs som inte är kopplade till en eller flera kurser. Därtill utnyttjas inte undervisningstiden som finns utlagd på "resursdagarna" för alla elever på samtliga program. Därmed visar granskningen att varken huvudmannen eller rektorn har säkerställt att alla elever ges möjlighet att få minst den garanterade undervisningstiden.

Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till. I detta ingår att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all genomförd undervisningstid registreras.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte följer upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Vare sig huvudmannen eller rektorn har därmed försäkrat sig om att det som beslutats och planerats för eleverna, verkligen blir den faktiskt genomförda undervisningstiden. En noggrann registrering är en förutsättning för att kunna följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden.

Enligt skollagen ska varje huvudman på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska ske av rektor på skolenhetsnivå.⁷ Av förarbeten framgår att skolhuvudmännen har en skyldighet

⁵ Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen beslutar huvudmannen om antalet undervisningstimmar för varje kurs och för gymnasiearbetet samt om hur fördelningen av undervisningstiden över läsåren ska göras.

⁶ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 27–28.

⁷ 4 kap. 3–6 §§ skollagen.

att följa upp och att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som han/hon har rätt till.⁸ Uppföljningen bör göras kontinuerligt under terminen för att möjliggöra att åtgärder kan vidtas i tid i de fall elever riskerar att inte få den garanterade undervisningstiden.

Av granskningen framgår att det saknas en systematisk uppföljning av den genomförda undervisningstiden och att varken huvudmannen eller rektorn har försäkrat sig om att det som beslutats och planerats för eleverna verkligen blir den faktiskt genomförda undervisningstiden. I och med det kan inte heller huvudmannen redovisa att varje elev får den undervisningstid som hen har rätt till.⁹ Vidare visar granskningen att varken huvudmannen eller rektorn har några tydliga riktlinjer för hur den faktiskt genomförda undervisningstiden ska registreras.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 22 mars efter beslutsdatum inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske. Se bilaga 1.

Därefter ska huvudmannen dessutom senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av vilka åtgärder som faktiskt vidtagits. Se bilaga 2. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till, *Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:6992) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdaal
Enhetschef/Beslutsfattare

Eva Fröberg
Utredare/Föredragande

⁸ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 29. Se även betänkandet från *Gymnasieutredningen*, där framhålls bl.a. att uppföljning av undervisningstiden är en förutsättning för att kunna redovisa vilken tid som faktiskt har erbjudits eleverna. Redovisningen bör göras kontinuerligt, exempelvis i samband med avslutande av kurs. Av utredningen framgår vidare att den undervisningstid som eleven erbjudits inte behöver innebära samma sak som vilken undervisning eleven faktiskt deltagit i. Uppföljning av elevers frånvaro kan därmed inte ersätta uppföljning av den faktiska undervisning som har genomförts (SOU 2016:77 *Betänkande av Gymnasieutredningen*, s. 684).

⁹ 4 kap. 22 § gymnasieförordningen.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<länk till sidan om den specifika granskningen>

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/garanteradundervisningstid>

Bilaga 1

Mall för huvudmannens plan för åtgärder

Huvudmannen ska senast **22 mars** efter beslutsdatum inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:
Utvecklingsområde 2: Beslut, planering och schemaläggning av undervisningstiden	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:
Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid	

Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Bilaga 2

Mall för huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen ska senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av hur man arbetat för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna redovisning bör innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits och vilken effekt de gett. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
Utvecklingsområde 2: Planering och schemaläggning av undervisningstiden
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
